

ש מעתא עמיקתא

גליון רי"ט / פר' בחוקותי / ה'תשע"ה
(קהילת) / חניכי הישיבות / רמות ב'

האם מותר לעשות איפור תת עורי על מנת להסתיר צלקת

א. איסור כתובת קעקע. ב. כתב בדיו או בשאר דברים. ג. כשאינו כותב שם עבודה זרה. ד. כשעושה רושם או צורות. ה. איסור דרבנן כשאינו כותב כתב גמור. ו. כתב שאינו מתקיים. ז. כשאינו מכוון לשם ע"ז. ח. כשעושה במקום דאין הדרך לגלותו. ט. היתר מפני כבוד הבריות.

עובדא הוה באדם שעבר ניתוח וכתרו אחד מאיבריו (ר"ל), ואמרו לו הרופאים שאפשר להסתיר מעט את הצלקת ע"י כתובת קעקע שתעשה על העור, ונשאלה השאלה אי שרי למיעבד הכי, או דיש לאסור משום "וכתובת קעקע לא תתנו בכס".

והנה בזמנינו יש סוגים שונים של "כתובת קעקע". סוג אחד הוא על יד דקירת מחט מיוחדת (עט חשמלי) המזריקה חומר של צבע אשר מגיע עמוק בין הבשר לעור, ושוב אינו נמוח. וסוג אחר שאין הצבע מוזרק עמוק כ"כ רק תוך כמה שכבות בעור, והוא נמוח מאיליו לאחר כמה שנים, ובסוג זה משתמשים בדרך כלל לצורך איפור קבוע, ופעמים משתמשים עם "פיגמנט" טבעי מן העור במקום צבע סינטטי. ועתה נדון בהרחבה בנוגע לשתי הסוגים.

א. איסור כתובת קעקע

הוזהרנו בתורה שלא נכתוב בבשרנו כתובת קעקע, שנאמר (ויקרא פ"ט ט"ב כ"ח) "וכתובת קעקע לא תתנו בכס". ותנן **במכות** (כ"א.) כתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב, אינו חייב, עד שיכתוב ויקעקע בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם. ועי' **ברמב"ם** (ע"ז פ"ב ה"א) שכתובת קעקע האמורה בתורה הוא שישרט על בשרו וימלא מקום השריטה כחול, ע"כ. וכ"כ **הסמ"ג** (לאוין ט"א). משמע דכתובת קעקע האסורה מהתורה היא באופן שמשרט ואח"כ רושם. וכן משמע מהתוס' **רינו פרץ** (מכות ט"ט). מאידך **הריב"ן** (שם) כתב להדיא דאף להיפך אסור. וכ"כ **הריטב"א** (שם ד"ה תנתי"ג).
וכלשון הרמב"ם פסק **השו"ע** (סי' ק"ט ט"א). אולם **הב"ח** (שם) ו**הש"ך** (סי' ק"א) כתבו דה"ה הכותב בצבע תחלה ואח"כ שורט במקום הצבע דחייב. [ויעיין **במשנת חכמים** (סי' נ"א אות א) שיצא להוכיח שאם עשה קודם הצבע ואח"כ השריטה אין איסור אלא מדרבנן].

ואף בכתובת קעקע שהיא ע"י תחיבת מחט, שהשריטה והרשימה באים כאחד, ודאי איכא איסור, וכמ"ש **בשומר ציון הנאמן** (סי' צ"ז) לאחיו של הערוליני. ועיי"ש שהוא עכ"פ מדרבנן ושזה תלוי בדעת הראשונים הנ"ל. ויעי' **במשנת חכמים** (שם) שכת' דמלשון הרמב"ם שלא כתי' מכת מרדות כשקעקע ולא כתב או כתב ולא קעקע, נראה דבכה"ג ליכא איסור אפילו מדרבנן. אולם **במני"ח** (שם אות א) כתב לדחות דבריו ונקט דבכה"ג איכא איסור דרבנן אם הוא כתב שמתקיים. **והשט"ח** (ח"ג סי' ק"א וז"ה קונטרס המצות ט"ט ט"ז) דחה דברי המני"ח דליכא בכה"ג איסור כלל].

ב. כתב בדיו או בשאר דברים

ותנן עוד **במכות** (שם) "חייב אף שמקעקע בכחול או בכל דבר שהוא רושם". וכן פסקו **הט"ו"ע** (סי' ק"ט) שאם מילא ממקום השריטה בחול או דיו או דשאר צבעונים הרושמים חייב, ע"כ. [ועי' **בניאור הגר"א** (אות ב) שכתב שצ"ל כחול ולא בחול]. ולכאורה אפילו כשמזריקים תוך העור "פיגמנט" שהוא צבע טבעי מן העור, גם אסור מה"ת, דבכלל שאר צבעונים הוא. ושור"ר שכ"כ **בשו"ת שרגא המאיר** (ח"ה סי' ט"ז אות ה). ויעי' **בתוספתא** (מכות פ"ד ה"ד) דאמרינן "מסייע יש בו ממש", בכתובת קעקע כמו שמצינו לענין "בל תקיף". וכ"כ **הרמב"ם** (ע"ז ט"ט). ו**החינוך** (שם). וכן פסק **השו"ע** (שם ט"ב). ובאר **הב"י** (סי' ק"ט) שנלמד מהקפת הראש. ועי' **במשנת חכמים** (שם) דלסבורים בהקפת הראש דגם כשגוי מקיף אסור, בכתובת קעקע ג"כ דינא הכי, ושכן שאר דינים המבוארין שם שייכים ג"כ כאן, אלא שבדין זה נשים שוני לאנשים. והביאו **המני"ח** (אות ט). וכ"כ **ביד הקטנה** (ל"ח פ"א מנחת ענין ט"ק פ"א) וסיים דתימה שלא הזכירו מזה הפוסקים. ועי' **בפתשגן הכתב** (שיח השדה ח"ב סי' י"ז).

ג. כשאינו כותב שם עבודה זרה

אלא דיש לדון בני"ד שאין עושים כתב אלא ציור או רשימות וכדו', אם איכא איסור.
והנה שנינו **במכות** (שם) ר' שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם עבודה זרה שנאמר "וכתובת קעקע לא תתנו בכס אני ה"י". וכתב **הריב"ן** (ד"ה וכתובת) "שום כתובת קעקע לא יעשו לפני שאני ה' ואסורין אתם לכתוב שם אחר על בשרכם, אלמא עיקר חיובא משום שם עבודת כוכבים הוא, ומיהו אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אפי' לר"ש, אלא דחיוב מלקות ליכא". ומבואר דלר"ש אין מלקות אפי"כ כתוב שם ע"ז, אבל בלא"ה ליכא אלא איסור בעלמא (ועי' **בערוליני** (ד"ה וכתובת) שהוא איסור מדרבנן). אולם **בריטב"א** (שם) נמצא דלפי ר"ש ליכא איסור כלל. וכן משמע מהרי"ף והרא"ש דלהלן שסתמו בזה.

מיהו במשנה שם לא חיקלו רבנן בזה, ומשמע דס"ל דבכל גוונא איכא איסור, וכן הוא **בריב"ן** (ד"ה וכתובת). וכן פסקו **הרמב"ם** (ע"ז פ"ב ה"א), **החינוך** (מצוה רג), **הסמ"ג** (לאוין ט"א) ו**הנמוקי"ק** (מכות ט"ט).
אולם **מהרי"ף** (שם) ו**הרא"ש** (שם) משמע שפסקו כרב שמעון. וכ"כ **הריטב"א** (מכות ט"ט), **המני"ח** (שם אות ג) ו**הקובץ על הרמב"ם** (שם) בדעת הרי"ף. וכן הוא **בקיצור פסקי הרא"ש** (פ"ג סי' ו'). ו**בבערוליני** (ד"ה וכתובת) ר"ל שהרי"ף נמי ס"ל כרבנן. ו**הריטב"א** (שם) דחה דברי הרי"ף. ועי' **ברבינו ירוחם** (ני"ח ח"ה קנט ט"ע"ב) שכתב שיש פוסקים דלא כרי' שמעון, ויש פוסקים כמותו, ולפסוק דלא כוותיה נראה עיקר. וכן הכרעת **הט"ו"ע** (ט"א).

ד. כשעושה רושם או צורות

אלא דאכתי יש לעיין האם רבנן דפליגי על ר"ש חולקים רק לענין דלא בעינן שם ע"ז, אבל כתיבה מיהא בעי או דלמא אפילו ברושם בעלמא נמי איכא איסור לדידהו.

ובאמת **בחינוך** (מצוה רג) כתב שהוזהרנו מה"ת שלא "נכתוב" בבשרנו. ומשמע דדוקא כתיבה אסורה. ובדרך זה כתב **הסמ"ק** (מצוה ע"ב). וכן הוא **בארחות חיים** (לונין ח"ב סי' כ"ב אות ד).

אלא **שברמב"ם בספר המצות** (ל"ח מא) ו**ביד החזקה** (שם) משמע דלא בעינן דוקא כתיבה. וכן משמע מהרי"ף (שם ד"ה וכתובת) שכתב דאסור לכתוב שום כתיבה בעולם על בשרו בענין זה שכן גזירת הכתוב, ע"כ. וכן נקט ע"פ דבריהם **ביד הקטנה** (ל"ח פ"א מנחת ענין ט"ק פ"א). [אלא דעיי"ש שצידד שמ"מ בשריטה בעלמא איכא רק איסור דרבנן. וכ"כ **המני"ח** (שם אות ה) בשם **משנת חכמים** (שם) דשריטה בעלמא אין סברא לחייב עליה רק מדרבנן, וע"כ במכתו מוכיחה עליו שפיר דמי. אלא דעיי"ש **במני"ח** שכתב דצ"ע בדינים אלו דהם איסור תורה, לגבב קולות בזה במקום שהראשונים סתמו, ע"כ].

מיהו **המעיל צדקה** (סי' לא) האריך בזה וכתב להוכיח מלשון המקרא שכתוב "כתובת קעקע" דכתב בעינן. ושכן משמע מלשון הספרי (פ"ו). והוא דאמרו מכתו מוכיח עליו דמשמע דאילו בלי האי טעמא אסור, י"ל דלעולם מדרבנן אסור אפי' ללא כתיבה אלא ששהתירו כשמכתו מוכיח עליו, ואי"ל י"ל הא דאסרי איירי באמת באם שתהיה צורות מכתו כעין אות, קמ"ל דאפי"ה שרי דמכתו מוכיח עליו. ומסיק דבעינן כתב (אפילו בכל לשון) אלא שבאות אחת סגי, ע"כ. וכן פסק [המשך בעמוד הבא]

האם יש לאסור דבר המותר מפני הטועים שיבואו להתיר מחמתו דבר האסור

כתב **הטור** (סי' ס"ח) - בענין ההפסקה שמפסיקין בברכות שמע לומר קורב"ן, היה ראוי שלא להפסיק. והרמ"ה נשאל על זה והשיב כך ראינו שאסור להפסיק וכו'. אמנם נוהגין בכל המקומות לומר בהם קורב"ן. וגם הראשונים אשר תקנום היו גדולי עולם כמו רבי אלעזר הקליר וחבריו.

וכתב שם **הר"מ** (סי' א') כחוב **במהרי"ל** (הלכות תפילה) שהיה נזהר לומר קורב"ן, והיה כוונתו על הבחורים שהיו לומדים בבית הכנסת בשעה שאומרים הציבור קורב"ן והם לא שמו ליבם לומר אותם עכ"ל. ולי נראה דמטעם הפסק היה לו לכנסו דגריע טפי ממה שלא שמו ליבם אל הקורב"ן וכו'. ואפשר שהם לא דברו בד"ת רק למדו בהרהר ובעינין בעלמא, וזה לא מקרי הפסק וכו'. וכן נראה דאסור לדבר בד"ת בשעת ק"ש וברכותיה וכו'. אבל להרהר ולעיין בד"ת בלא דיבור בשעה שהעם אומרים הקורב"ן, אין נראה לי לאסור, אבל מ"מ יש לחוש להמון שאל יראו מן הלומד בספר ויפסיקו גם כן בדברים אחרים.

וכן כתב **בהגהותיו** (סי' ס"ח ס"א) - ומ"מ מי שלומד ע"י שהיה נזהר לומר קורב"ן, והיה כוונתו על הבחורים שהיו לומדים בבית הכנסת בשעה שאומרים הציבור קורב"ן והם לא שמו ליבם לומר אותם עכ"ל. ולי נראה דמטעם הפסק היה לו לכנסו דגריע טפי ממה שלא שמו ליבם אל הקורב"ן וכו'. ואפשר שהם לא דברו בד"ת רק למדו בהרהר ובעינין בעלמא, וזה לא מקרי הפסק וכו'. וכן נראה דאסור לדבר בד"ת בשעת ק"ש וברכותיה וכו'. אבל להרהר ולעיין בד"ת בלא דיבור בשעה שהעם אומרים הקורב"ן, אין נראה לי לאסור, אבל מ"מ יש לחוש להמון שאל יראו מן הלומד בספר ויפסיקו גם כן בדברים אחרים.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס.

וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס. וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס. וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס. וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס. וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

והוא שיתפלל בעשרה. וכתב שם **הרמ"א** - וי"א דאפי' בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי. ואפי"ה לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבהכנ"ס. וביאר **המשנ"ב** (סי' נ"ז) דלא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו הוא מתפלל ביחיד, רק יאמרו שאינו חושש בתפילה, וידונו ק"ו בעצמם ולא יחושו כלל לתפילה. ובס"י קכ"ד (סי' ד) כתב **השו"ע** - שכששליח ציבור חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן.

הפת"ש (ס"ק א). וכן נקט **בתעופות רא"ם** (ס"ו שלח אותות ב) בשם הלקט אליהו דבאות אחת סגי. **ובמוצל מאש** (ח"א ט"ו נא ד"ה כתובת) מסופק אם בעינין שתי אותיות כמו שמצינו לענין שבת. **והברכ"י** (ס"ו ק"פ אות א) פסק לאסור אף באות אחת ע"פ החינוך (שם). אולם **השואל ומשיב** (תנ"ח ח"א ס"ט"ו) מ"ט) כתב דדוקא בבי' אותיות איכא איסור תורה כמו שמצינו בשבת ושכן כתב במעיין החכמה. ועיי' **בנצל החכמה** (ח"ה ס"ו ע"ב) לענין כתב על גבי כתב בכתובת קעקע]. ועיי' **מבואר מדבריהם** דליכא איסור אלא בכותב דוקא.

ה. איסור דרבנן כשאנו כותב כתב גמור (למקילים לעיל)

ונפ"מ בין שני תירוצי המעיל צדקה הני"ל, דלפי תירוצי הראשון אף ברושם שאין לו צורת אות איכא איסור דרבנן, משא"כ ל פי התירוצי האחרון, אלא שתירוצי זה דחוק הוא. ועיי' יש לנקוט דאיכא איסור דרבנן. וכן פסק **הברכ"י** (אות ב) כמבואר בריטב"א (מכות שם), עיי' אולם **השואל ומשיב** (תנ"ח ח"א ס"ט"ו) מ"ט) כתב דדוקא בבי' אותיות איכא איסור תורה כמו שמצינו בשבת ושכן כתב במעיין החכמה. [נאם עושה ביד שמאל עיי' **מש"כ בתעופות רא"ם** (ס"ו שלח) והאריך בזה **בפתשגן הכתב** (שיח השדה ח"ב ס"ו י"א)].

ז. כתב שאינו מתקיים

ויעויין **ברש"י** (קדוש"י פ"ט ע"ב) כח) שכתב שכתובת קעקע היינו "המחוקה ושקוע שאינו נמחק לעולם שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם". מבואר דאינו חייב אלא על כתב הקיים לעולם. וכי"כ **רש"י** בגיטין (כ"ב), **החינוך** (מצוה ר"ג), **הריטב"א** (שם ד"ה מתני') **והכל בו** (ס"ו צ"ד). אולם דעת **הנמק"י** (מכות שם) דכל שניכרת זמן גדול אסורה מה"ת. **ובטש"ע** (ס"ו ק"פ) ונושא כליו שלא התנו דבעינין שלא נמחק לעולם משמע קצת להחמיר. ועיי' **בפתשגן הכתב** (לגרמ"ק שליט"א ס"ו ח).

ז. כשאנו מכוון לשם ע"ז

עיי' **ברמב"ם** (ע"ז פ"ב ה"א), **בסמ"ג** (לאוין ס"א) **ובחינוך** (מצוה ר"ג) שכתבו שהתורה אסרה כתובת קעקע כי זה היה מנהג הגוים שרושמיין עצמן לעבודה זרה שלהן, כלומר שהוא עבד מכור לה ומורשם לעבודתה. ומשמע מדבריהם דהתורה אסרה כתובת קעקע כשנעשתה לשם ע"ז.

ויעויין **בתוספתא** (מכות פ"ג ה"ט) דאיתא "אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול לעבודה זרה, הרושם על עבדו שלא יברח פטור". ומבואר דכל שאינו מכוון לקעקע לשם ע"ז אינו עובר. וכן פסק **השו"ע** (ע"ז ט) דהרושם על עבדו שלא יברח פטור. וביאר **הגט פשוט** (ס"ו ק"ב ס"ק ל) שהיינו טעמא דאין בזה איסור תורה משום שהתורה לא אסרה אלא כשעושה הכתובת קעקע גופא חכך עבודת גילולים ובעושה בעבד כדי שלא יברח אין כוונתו לכך. וכי"כ **החת"ס** (גיטין כ). ד"ה בכתובת). וכן נקט **השואל ומשיב** (תנ"ח ח"א ס"ט"ו) מ"ט). ועיי' **בביאור הגר"א** (ס"ו ק"פ) שכתב דהאי תוספתא שאמרו שאינו חייב כו' לע"ז, אזיל אליבא דהרשב"א. אלא דעיי' **ברמ"א** (שם) שפסק דמ"מ לכתחלה אסור לרשום על עבדו. וכתב **הגט פשוט** (שם) ע"פ הרמ"א דאיסור דרבנן מיהא איכא.

מיהו י"ל דדוקא בכה"ג החמיר הרמ"א דהרי כך היתה דרכם לעשות לשם ע"ז, ממילא אף מי שאינו מכוון לשם כך אסור לכתחלה, כי אין מוכח שהקעקוע נעשה לדבר היתר. אבל במקום שמוכח שלא נעשה לשם ע"ז שרי. וכמו שפסק **בשו"ע** (שם ס"ט ג) עיי' הגמ' במכות (שם) שמותר ליתן אפר מקלה על מכתו, ופירשו **הלבוש** (אות ג) **והש"ך** (ס"ק ו) שמכתו מוכיחה עליו שאינו עושה כן משום חקות העובדי כוכבים אלא לרפואת המכה.

שו"מ בערולי"נ (כ"א ד"ה ג"ס) שכתב בכתבית גט בכתובת קעקע על עבדו ליכא אפילו איסור דרבנן, דודאי מוכח דלא לשם חוק ע"ז נכתב. אלא דעיי' **בתוס'** גיטין (כ: ד"ה כתובת) וכן **גט פשוט** שכת' דבהאי דעבד הני"ל איכא איסור דרבנן. אלא דלפי"ז צ"ע מאי שנא מאפר מקלה דשרי. ועיי' צ"ל דשאני התם דניכר טפי כי מכתו מוכיחה עליו, משא"כ התם דליכא הוכחה כ"כ. וכי"כ **בחסדי דוד** (מכות פ"ג ד"ה הכותב כתובת קעקע), ודו"ק.

ולפי"ז י"ל דבע"כ כשרוצה לעשות איפור תת עורי, שאין כוונתו כלל לע"ז, ליכא איסור תורה, בפרט שאין כתב אותיות אלא רושם בעלמא. ואף לפי **המהר"ם שיק** (מצוה ר"ג) שתמה על הגט פשוט דלא סגי שאינו מכוון לע"ז, דהרי אכתי איכא משום "ובחוקותיהם לא תלכו", ובוה אין חילוק בין אם עושה לשם ע"ז או משום דבר אחר, היכא דלא מוכחא מילתא דעושה משום איזה טעם, עיי' כן הוא **בשבט הלוי** (ח"י שם). מ"מ בני"ד שעושה משום איזה טעם לא שייך לאסור מהאי טעמא (בפרט בזמננו מפורסם שיטה זו של איפור קבוע שאין הדרך לעשותה כלל לשם ע"ז וכדו').

ח. עושה במקום שאין הדרך לגלותו

ולפי המבואר איכא משום איסור דרבנן כשאין הדבר מוכח שהקעקוע נעשה לדבר היתר. אלא דאכתי יש לדון בעושה כן במקום נסתר, דהרי הטעם דאיכא איסור דרבנן כשאין הדבר מוכח שאין כוונתו לכתובת קעקע היינו משום מראית העין, וכן מבואר **במאירי** (מכות שם) [ואע"פ שהמאירי מייירי לענין לתת אפר מקלה על מכתו, מ"מ עיי' **בביאור הגר"א** (שם אות ד) שהשווה דין זה לכתבית על עבדו]. וכי"כ **בפתשגן הכתב** (שיח השדה ח"ב ס"ו ד"ה והנה).

והנה **בתוס'** (שבת ס"ב ד"ה והתניא) מבואר שמה שדרכו בכך גם ברה"ר לא שייך בו משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים. וביאר **בשער המלך** (יו"ט פ"ה ה"ד ד"ה ובהא דרב יהודה) דדוקא במידי דעיי' איכא משום מראית העין בעומד בשוק גזרו אפי' בחדרי חדרים פן יבוא לעשותו בשוק, אמנם במידי דאפי' עומד בשוק אין כאן מראית העין לא גזרו. וכי"כ **המלא הרוגים** (מע"ט ע"מ ס"ט אות יח). וכן פסקו **הג' מהרש"א** (יו"ד ס"ט"ו), **הרע"א** (ס"ו י' על ס"ח יו"ד ס"ו) רחצ על הש"ך ס"ק ב) **והמ"ב** (ס"ו י' ס"ל). דלא כ"כ **ה"ר** (יו"ד ס"ו רצח אות ה) **והלבוש** (ס"ו י' אות ח). ועיי' **בשו"ע** (יו"ד ס"ו רס"ד ס"ו) ויש לחלק. ועיי' עוד **ביד אברהם** (יו"ד ס"ט"ו) **ובהפלאה** (כתובות ט. ד"ה בגמרא).

מעתה לכאורה יש להתיר רושם שלא לשם ע"ז במקום מכוסה שאין הדרך לגלותו. [ואף בגוונא שבני ביתו לעולים לראותו ליכא משום מראית העין, כמבואר **ברמ"א** (ס"ו רמ"ג ס"ע"ב). ועיי' בס"י רמ"ד (ס"ע"א) **ובמ"א** (ס"ק ז) ועיי' עוד **בפמ"ג** (ס"ו תק"ח ס"ק א) **ובפת"ש** (יו"ד ס"ו פ"ט ס"ק י). ובאמת אף במקום גלוי יש לדון להתיר, כשאין הדבר ניכר אלא נראה כצבע טבעי, דלא שייך בזה מראית העין. וגדולה מזו יש לעיין האם בזמננו שאף העכו"ם העושים זאת אינם עושים לשם ע"ז, אי"כ י"ל דתו לא שייך משום מראית העין כמבואר בכה"ג **בשו"ע** (יו"ד ס"ו רחצ ס"ע"א). ועיי' **בשו"ע** (ר"ע)].

ט. היתר מפני כבוד הבריות

ומי"מ בלא"ה נראה להתיר בני"ד, שעושה כדי לסלק כיעור (דהיינו שלא יראה הצלקת), איכא משום כבוד הבריות, וקיי"ל [עיי' **במ"ב** (ס"ו י' ס"ק טו)], דאיסור דרבנן הותר מפני כבוד הבריות אף במקום בזיון קטן [וקיי' בני"ד דאיכא הרבה צדדים שהוא מדרבנן כמבואר לעיל]. ושו"מ שכן פסק **הגריש"א זצ"ל** (תשוקין חמ"ד מכות שם) שיש לסמוך על המעיל צדקה דאין איסור תורה אלא בעלמא. וכי"כ **בשו"ת מנחת אשר** (ח"ב ס"ו טו).

וכן במקום דליכא משום כבוד הבריות אלא שהצלקת מוכיחה עליו שרי, וכי"כ **בשו"ת שרגא המאיר** (ח"ח ס"ו ט"ד-מ"ח). אולם לצורך יפוי בלבד אסור. ועיי' **בפתשגן הכתב** (שיח השדה ח"ב ס"ו ח). [ולא רק לאשה שריא בכה"ג אלא אף לאיש ואין זבה משום "לא ילבש". דכל שהוא לסלק כיעור ולא לשם יפוי ליכא משום לאו זה. וכי"כ **בשבט הלוי** (ח"ד ס"ו ק"ח אות ג בהגה). ועיי' **במנחת יצחק** (ח"ד ס"ו פ"א ד"ה והנה ברפואת)]. אולם משום יפוי לחוד אין להקל, וכן מצאתי שפסק **השבט הלוי** (ח"י ס"ו ק"ז).

מסקנא דדינא -

העולה לדינא, יש מקום להקל לסלק כיעור עיי' עשיית איפור תת עורי, במקום שיש משום כבוד הבריות. וכן הדין כשהצלקת מוכיחה שמחמתה נעשה האיפור (כגון שלאחר מכן הצלקת אינה נעלמת לגמרי). אולם לצורך יפוי בלבד יש להחמיר.

במחבת, והמנהג כשטוגנין דגים טחים אותם בקמח שלא ידבקו במחבת, ולפי שבפסח אין יכולין לעשות כן לקחה האשה הנזכרת מצה אפוייה וטחנה אותה עד אשר דק הדק היטב ונעשית קמח, והטיחה בה הדגים, ובעת ובעונה ההיא נכנסה השכנה וראתה לאשה הנזכרת שהייתה מטחת הדגים באותו הקמח וחשבה שהיה קמח ממש. למחר הביאו לה דגים לטגן וטחנה אותם בקמח ממש, ביני וביני נכנס בעלה וראה את אשתו שהייתה טוחה הדגים בקמח, ויגער בה, אף היא תשיב אמריה, כזאת וכזאת עשתה אשת החכם אתמול, ומה תצחק אלי. ויחרד הבעל חרדה גדולה, וירץ אל בית החכם ושאל לאשת החכם אם כנים הדברים שאמרה לו אשתו. ותאמר לו חס ושלום, מצה אפוייה הייתה. ונשמעו הדברים לחכמי העיר וגורו שלא יעשו עוד כן מפני הדברים למחמדי העיר וגורו שלא יעשו עוד כן מפני מראית העין. וכך הוא המנהג עד היום הזה, שאין עושין דבר זה מפני מראית העין. ומטעם זה ג"כ אין עושין פת הבאה בכיסנין שנקראת בלע"ז פאשטייליש (מצה ממולאת בבשר) ממצה אפוייה.

וכתב עליו **הפר"ח** (תס"ב ס"ק ב') - ואני אומר שהכל מותר מן הדין ואין לנו לגזור גזירות מדעתינו, ומה בכך אם אשה אחת טעתה בדיו, והרי בפרק אין מעמידין (עבודה זרה לג, ב) אמרינן גבי קנקנים של גוים דריבנא שרא ליה לרב חייא בריה דרב יצחק למרמא בהו שיכרא, אזל רמא בהו חמרא ואפילו הכי לא חש למילתיה אמר אקראי בעלמא הוא, והכא נמי דכותה. והרי בש"ס לא חשו למראית העין מהא דגרוסינן בפרק כל שעה (פסחים ל"ט, ב) לא למחי איניש דדרה בקמחא דאבושנא דילמא לא בשכח שפיר ואתי לידו חמוץ, הא לאו הכי שרי. וכן נמי שרינן התם דעבדי במשחא ומחלא. ואמרינן תו התם (מ, ב) דרבא גופיה מחו ליה קידרא בחסיסי, ובין לפירוש רש"י (שם ד"ה בחסיסי) שפירש קמחא דאבושנא, ובין לפירוש הערוך (ערך חס) דחסיסי הוי קמח של עדשים וכמו שכתבו התוספות (שם ד"ה רבא), נמצאנו למדים מכל הני דכל שמותר מעיקר הדין עבדינן בפסחא ולא חיישינן למראית העין, והכי נקטינן.

אולם יעויין **ברכ"י** (ס"ו תס"ג ס"ב) דאחר שהביא דברי הכנה"ג והפר"ח, כתב - ומצאתי **לראב"ן** (דף ע"ג ע"ב) שכתב וז"ל ומצה אפוייה שבישלה כמו שעושים מאכל שלקוח, וגם להניקקים מאכל פרפיל וכו', ומיהו אינו טוב לעשות מאכל פרפיל, שלא יעשו גם מקמח, וטוב הוא לאסור זה מפני זה, עכ"ל. וזה סמך גדול לדברי החכמים שהביא גוראם הרב כנה"ג. ומיהו גם ראב"ן בדרך טוב קאמר ודו"ק. עכ"ל הברכ"י.

ומ"מ מדברי הרמ"א, הכנה"ג, המג"א והמשנ"ב, חזינן דס"ל דבמקום דאיכא למיחש דמחמת מעשיו המותרים יבואו הרבים לטעות ולהתיר דבר האסור, צריך להימנע מעשיית הדבר. ובמשנ"ב מבואר דהעובר ועושה כן ולמדו אחרים ממעשיו להתיר האסור, הוא בכלל מחטיא הרבים.

[נכתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר

שבת קדש

קריאת התורה (ב)

פסוקי 'אין כמוד' שלפני קריאת - "ואומר פסוק אין כמוד וכו' ואין כמעשיך, פירוש לעשות מעשה בראשית, ולכך סומכין לו מיד מלכותך וגו' להמליכו על כל העולם שבראו, ואח"כ מתפללין להחזיר שכונתו לציון ולבנות חומות ירושלים, להחזיר המלכות והעטרה כבראשונה". (לבוש סי' רפ"א)

אמירת "ברוך שמיא" - "ברוך שמיא. יהא האדם נזהר מאד לאמרו בשעת הוצאת ספר תורה בכונה עצומה, כי נוסח תפילה זו הובא בזוהר הקדוש, וגם תועלת אמירתה בכונה היא תיקון גדול על קרי...". (יפוד ושורש העבודה ה, ח)

- "א"ר שמעון כשמוציאים התורה בציבור לקרות בו, נפתחים שערי השמים של רחמים, ומעוררים את האהבה למעלה, וצריך האדם לומר כך בריך שמיא דמריה עלמא...". (תרגום הורה, פרשת ויקהל דף ר"ו)

נערך ע"י מחבר עבודת המעידים